

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИНҢ ОРГАНЫ

Совет Эвилеллинде (1 арын).

Б. Московский. — Марксист-ленинчи эртемнин шылгарангай чогаалы (2 арын).

Областың ховуларында чаксы тарылганын чоруп турарынын медээси (2 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ:

М. Каваа-Сарыг. — ВКП(б) Бишкек райкомунун пленуму (3 арын).

В. Цыпкин. — Тыва областа көдээ ажил-агый үндүрүү (3 арын).

Д. Бочаров. — Делегейде бодуп турар чоруктарнын допчулалы (4 арын).
1952 чылдын май 24-те барыныч

чук курулуеринге Совет Чазактын нотазынын дугайында Герман Демократтыг Республиканын Чазанын кыйгыры (4 арын).

Дюклону болгаш Стильдди хостаары дээш Францияда шимчээшкни (4 арын).

Кореяда болушкуннар (4 арын).

Ажылчы чоннуң кадыкшылгазынче кичээнгеи улгатырар

Коммунистг партия, Совет чазак улустарың бугу-ниити чаагай амьдалырының чайгылыш чок көдүрүлүшкүнуң политиказын чорудуп турар. Бүгү ниитилеге материалдык болгаш культурулг амьдыралды хамык хережелдерин долзуу-биле хандырар чорук — социализмни онзагай байдалы ол. Капитализм делегейинде кижж төрөлгетениң эң дээр кезини кырып узт-каарының «эртем» чепсектерин бүдүрүп үндүрери чоруп туранда, бистин ССРЭ-де кижжилер хамыктын үнелиг капиталдын бирээзи, а оларнын аас-кежжи болгаш чаагай чурт-талгазы социалистг күрүнеңиң эң онза сагыш салышкыны болуп турар.

«Бистин революциявс болса, чүгле капитализмниң дөңгүзүн үзе шапкаш, улуска хосталганы тыпсыл берген звес, харын бай-шыдалгы амьдыралга хережелгетинер материалдык бугу байдалды улуска берип шэ ан карачангыс революция болур. Бистин революциявстын күштүү болгаш — тилгирбизи шакинда» — деп эш Сталин чугаалаан. Сталинчи Конституция ССРЭ-ниң хамаатыларың ажилдаар, дыштань, өөренир болгаш назылап кыраанда, ол шышка араан ийикке, ажил кылып шыдавастанда материалдык хандырлганы алыр эргелерин берип турар. Совет кижжилер өске бугу эргелер-биле черештир дыштаныр эргени калбаа-биле ажыглап турарлар. Ол эрге хемчээлди ажил хүнү-биле, ажилчин, албан-хаакычтытарга ажил төдөвирин артырбышаан, чыл саньында ээлчеглиг шөлээни алыр болгаш санаторийлерин, дыштанылга бажынаарынын, клубтарынын калбак четкизин боттарының кыдыкшылгазынга ажыглаар чорук-биле хандыртынган.

Ажылчы чоннуң кадыкшылдын быжыглап, дыштанылганын эртеририниң кайгамчык таарымчалыг үези — чай келген. Хөй-хөй миллион совет хамаатылар курорттарга, санаторийлерге, дыштанылга бажынаарына барып дыштаныр болгаш туристг походтарга боттарынын ээлчеглиг шөлээни эртерирлер.

Совет күрүне ажылчы чонунуң дыштанылганын организастаарынын хережэне кайгамчык хөй акша-көргөнини чарыгдап, чыл бүрүде чүс-чүс кадыкшылганын чаа албан черлерин немей ажилдып, олларга каш-каш миллион кижжилерин дыштандырып, эмнеп келген. Бо чылын бугу-ле кадыкшылга черлеринге 4 миллион ажилчи кижж барып дыштаныр. Дыштанылга баар ажилчин, албан-хаакычтытарның путевка садып алышкынына чүгле профэвилелдеринин шугуму-биле безин 1.300 муң рубль тывыстынар.

Бистин областың ажылчы чоннары база-ла Совет Эвилеллинде бугу хамаатылары шыкаш, кадыкшылга дугайында партия биле чазактын ол макалыг улуг сагыш салышкыны-биле хүн-бүрү бүргөлдип келген болгаш бүргөлдүр-даа турар. Бугу-эвилелдин сурагылыг курорттарына, санаторийлеринге, дыштанылга бажынаарына, ол шыкаш Балгазынга, Челерге чүгле эрткен чылын безин областың 400 чыгаан ажилчы чону халас эмнедип, дыштаныганы, оларның шүдүлениге 314.000 рубль чарыгатынганы аңаа тодаргай барымдаа болуп шыдаар. Бо чылын областың профэвилел организастаары курорттарга, дыштанылга бажынаарына, санаторийлерге баар ажилчы чоннарының путевка садып алышкынына 356 000 рубльди чарыгдаар.

Ынчалза-даа, бистин областа ажилчы чонуну кадыкшылга дыштанылганын дугайында алдынап турар хемчеглер ам-даа ыракта чөтпөс. Областың профэвилелдер чөвүдө, оң обкомнары болгаш густе райкомнары, кадык камгалалының органнары, культура чырыдышкын албан черлери, ол шыкаш күш-культура, спорт хережениң область комитеди ол чугула ажилды мурунукузу хөвээр-ле четпес удурт-пушаан.

Кадыкшылганын хемчеглерин боттандырынгы таарымчалыг тердерип, кадын быжыктыраал!

Дүж дужаар планын куүсеткен

Сүт-Хөл районуң Алдан-Маадыр сумузуна Калинин аттыг көдээ ажил-агый артели 1952 чыда кү

бистин областа кончук хөй. Ынчалга оларны чөп ажыглаарын үстүнде организастаарының удурткучулары чүгле бодавайн турар звес, харын оларга кадыкшылганың албан черлерин организастаар дугайында хөй-ниитиниң санал-онолын херекке безин албайн келгенер. Оон туржук, областа кадыкшылганын ийде борбак албан черлериниң ажылы чыл-чылы-биле өөдөлөвөй турар. Оларда ажилчы чонуну дыштанылгазынга хережелгетизе чогуур эң бөдүүн байдалдар безин четче тургустунмаан, чөмөнилгениң ассортиментизи база багай.

Оон-биле кады, областа профэвилелдеринин тус-тус обкомнары Бугу-эвилелдин болгаш областандаа дыштанылга черлеринге баар кижжилерге путевка тыпсышкынын эрткен чылын шын звес чоруткан. Дыштанылга черлеринче үлөтүрү бугурулгелериниң муриакчы ажилчыннарын: шалымчыларны, стахановчуларны, күш-ажылдын, дайынның инваллидтерин аргалыг-ла болза, хөйүнү чорудуп, оларга халас путевкаларын тыпсырындын улуг, харын албан-хаакычтытарны колдады чорудуп, шын звес хуваалданы болдурган.

Кызылдын ажилдын, албан-хаакычтытарын, бугу чурттакчыларының карачангыс дыштанылга чери — хоорайның чаягаар бүдүштүг кайгамчык паркы база чөп ажыгланымайин турар. Оон ашталга, дерлэгизи багай. Хоорай организастаарынын таллазындан парктын ажылыңче кичээнгей салбайн турары-биле аңаа чүгле кино көргүзүү, ында-хаа лекция номчулганы болуп турардан башка, чүзүн-баазын массалыг хөг-лөшкүннер, бот-тывынгар уран-чүүлдер көргүзүү, спорт маргылдаалары организастатынмайин турар. Ажилчы чонуну хостуг шакта культурулг дыштанылганы чүгле Кызылда ындыг багай звес, а районнар төптөринде, суурларда оон-даа дөра деп билзе чогуур.

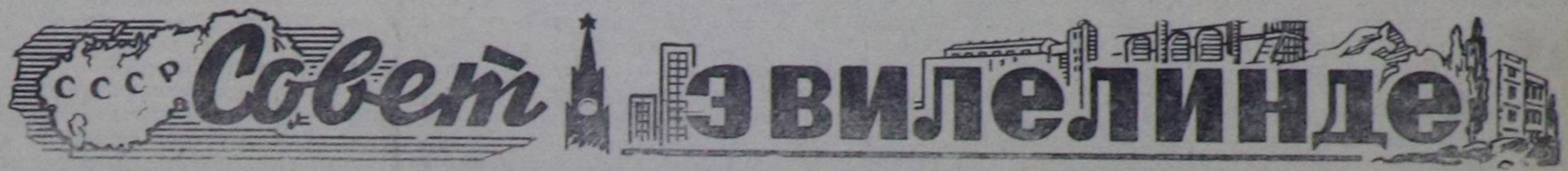
Мынчанга ажылчы чонуну бо чыглыг кадыкшылга хемчеглерин организастыг бедик деңгеле эргирер төлөдө дыштанылганын бугу-ле черлерин үлөгелери-биле белеткеп, оларга эргежок чугула бугу байдалдарын тургузар херек. Профэвилелдериниң организастаары болгаш кадык камгалалынын органнары областан дашкаар ийикпе область иштинге-даа дыштанып, эмне-нир ажилдын, албан-хаакычтытарын кадыкшылгынын шинчилгезин дүрген доозуп, оларның чогум нааа барып болурун тодаргайлавышаан, путевка тыпсышкыны саадал чокка, шын чорудар ужурулг.

Бо чылың путевка хуваалдазынга эрткен чыдагы четпес дуржулганы үндезиниң биле болдурбас херек. Бо айтыр-гының талазы-биле кол кичээнгеи эвээш шалын ап турар хөргөңизи чөдөшпес ажилчыннарга, ылангыя үлөтүрү бугурулгелерин стахановчуларына, күш-ажылдын база дайынның инваллидтеринге халас путевкаларын хөйү-биле тыпсырынче ул-ландыр салыр херек.

Оон-биле кады область иштинге дыштанылганының бойдус байлактарын шинчилээриниң туристг походтарын, коллективтиг альпинизмини чер-черге хөйү-биле организастаарын калбаа-биле практикала-за чогуур. Ажилчы чонунуң чайгы дыштанылганының үезинде кадыкшылга черлеринге, чайлагларга шии, концерт көргүзүлгелерин, спорттун массалыг маргылдааларын болгаш бот-тывынгар уран-чүүлдер бөл-гүмүңгөни, лекция, эилекелдер номчулгаларын үзүктел чок организастаар чорук — областың культурачырыдышкын, уран-чүүл, кино ажилдакчыларынын, профэвилелдер, комсомол болгаш күш-культура организастаарынын амгы чугула сорулгаларынын бирээзи болур.

Ажилчы массаның чайгы дыштанылганын чөп организаставышаан, оларга ажилчыг дыштанылганы бө-

рүңге дүж дужаар планын 120 хуу куүсеткен.

Туркмен ССР. Гидропроектиниң составында кирип турар Куртышскийниң инженер-геология отряды Кол Туркмен каналдың Мурнуу-Барың кезэиң шинчилеп турар.

Чурукта: инженер-геолог Ю. И. Вилининиң шинчилел ажилы кылып турары.

Чуруу Н. Ситниковтуу.

СЭТА-ның прессклишези.

Өрүмнекчилерниң күш-ажылчы тилелгези

БАКУ. Азибектовдун өрүмнекчиниң конторазының коллективни бүдүрүлгө талазы-биле улуг тилелгени чөдөп алган. Июнь 4-те ол коллектив чартык чыл планын хуусаа бетинде куүсеткениниң дугайын рапорттаан. Ага Неймагулла Шариф Фаткулиевтин болгаш өске-даа чартыкчыларның методтарын ажыглааш, өрүмнекчилер болза, өрүмнекчинин дүргени 130 метр ажырып, оон ачызы-биле 4 ханы скважиналарын пландан дашкаар кылгаш, тывышчыларга дужааганар. Өрүмнекчилер ажилдын темпирин июнде база кудулатпас. Өрүмнекчи мастер Амирулла Алиевтин бригадазы графикти дыка мурун ажылдааш, «Азибековнефть» трестинин бирги тывыш черинин нефтиндеринге база бир чаа скважинаны дужааган.

(СЭТА).

Тарааны күрүнеге

БАКУ. Азербайджанның колхозтары тараа ажаап алышынының баштайгы хүнеринде эгелээш тарааны күрүнеге дужаап турар. Казин Магомедский, Хиллинский болгаш Евлахский районнарын дыка хөй колхозтары чаа дүжүттүн арбайн дужааганар. Евлахский районун Сабир аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчулары күрүнеге арбай дужаарынын талазы-биле хүлээлгезин районда эң баштай куүсеткен.

(СЭТА).

Баштайгы тугарылга

БУЗУЛУК. (Чкалов область). Каш хонук бурунгаар Домашкиск болгаш Елшанск плотиналарынын шлюзтериниң дөстөрүн ажиткан. Оон суу чөди колхозтун шөдүнче аккан. Колхозчу чүс-чүс чер сугтарыкчылар ол сугну тарылга шөдөр-инче агыскаан. Колхозчулар чер сугтарыкчылар дүн-хүн дургузунда чорудуп, шөл бүрүзүн шыңгы график өзүгаар сугтарып турар. Дүңкеи дежурныйларны тургускаан. Баштай сугтарынганы черлериниң тараазы дыка дүрген үнүп эгелээн. Июнь 6-да районуң колхозтары тарааның баштайгы сугтарылганын дооскаан.

(СЭТА).

Цимлянскийниң суг белдириниң суднолар чоруур кезээнде баштайгы шлюзтаашкын

ЦИМЛЯНСКИЙ СУУР. Волга-Доннун суднолар чоруур оруунда эң сөөлгү кезекти суг долдурганында бээр каш-ла хүнер эрткен. Баштайгы судноларны эрттирип киририне белеткелдер июнь 3-те доозулган. Ол участкага тудугчулар алдарлы-биле ажылдаанар. Цимлянскийниң чер плотиназынын чалыңы кырында 60 метр хире бедик тудуг тургустунган. Ол болза, Волга-Донна эв-не улуг № 14 шлюз болур. Цимлянскийниң суг шыгжамырынын таллазында көөрге ол шлюз кончук чараш. Канал № 14 шлюзтан эгелээш Волга-Доннун суг оруунда эң сөөлгү шлюз болур № 15 шлюзга четкен. Ол каналды Дон-биле кудук канал катыштырып турар.

Цимлянскийниң суг белдириниң суднолар чоруур участкага чүк судналарынын шимчээшкени июнь 31-те эгелээр. Катыштырар каналдыг бедик эриктирини кырынга кезээлктик муң-мун тудугчулар болгаш аалчылар чыгып келген турган. Шлюзтун мрамордан кылган чааларында дыка хөй кижилер турган.

Цимлянское далайдан үнгеш суднолар № 14 шлюзге кирген канал-биле чоруу турган.

Хаалгалар ажыгына берген Цимлянское далайның суу шлюзтун ишкир камеразын дүргени-биле долдурган. Элээн каш минуталар эрткен соонда далайның болгаш камераның суулары дөңгөз берген. Шлюзтун долдурнушкуну доозулган. Эжиткериң 120 тонна металл хазалгелары ажыгына берген. Ынчанган

Цимлянское далайдан судноларны үчүлөт алырынга шлюз белең апарган.

Камераже бир дугаарында «Строитель» деп катер кирген. Ол хүндүлүг эргени катерниң экипажы Цимлянский суг белдириниң тудушкунуң стахановчу күш-ажылы-биле чаалап алган. 19 шак 14 минута турда шлюзтун камеразынча база бир судно кирип келген. Оон соондан 800 тонна баржа (саада чүк) сөөртүнүп алган келген. Шлюзтун адакы талазында механизмериң ажылдадыптарга, суг сыгып эгелээр. Камерада сугнун деңгели чавызаачы-биле кады суднолар база кудулап бадып чыдар. Шлюзта сугнуң деңгели каналдын суунун деңгели-биле деңгежи берген соонда шлюзтун адакы кезээниң хаалгалары чингиле ажыгына бээр. Шуушкан суднолар катыштырар каналча эшитип үнгөш, Волга-Донна эң сөөлгү шлюз болур 15-ки шлюзге — Доннун хаалгаларынча углай чоруттарлар.

Адакы каналга «Слава» болгаш «Грозный» деп теплоходтар турганар. Олар Ростовтан Цимлянский суг белдиринге баржалар сөөртүп эккелгенер.

20 шак 35 минута турда катыштырар каналдын суу 15-ки шлюзтун камеразын долдурп эгелей берген. 23 шак 20 минутада Доннун суднолары № 15 шлюзту эрткеш, № 14 шлюзтан келген суднолар-биле катыштырар каналга журашкан. Шлюзтаашкынның оруу ажыгына.

(СЭТА).

Ново-Тагилдин металлургуларынын чөдөшкени

НИЖНИЙ ТАГИЛ. Чартык чылың планын хуусаа бетинде доозер дээш чарышпышаан, Ново-Тагилдин металлургия комбинатынын каң экилдиркичлери беш айларын дүргүзүндө муң ажыг дүрген экилдиркичлери кылган. Бирги мартен цехиниң коллективни планга удур экилдиркичлериң чышак кызырган. Каң экилдиркичлери июньнун баштайгы хүнеринде дүргөлдөгөн он-он аар деңгели экилдиркичлери бергенер. Июнь 3-те кан экилдиркичлери Пугачев кымы-даа мурун экилдирген. Ол ажыл

үезиниң ийи хире шагын камнап алган. Каң экилдиркичлери Болотов, Резников болгаш Максимов олар бөдүн чартык шактары камнап алганар.

Бүдүрүлгениң коллективни металлургияның бугу ишкелдериниң талазы-биле беш айларын планын ажыг куүсеткеш, июнь айда металл бүдүрүлгезин улгатырып турар. Июнь 4-те завод коммунизмениң улуг тудугларыңче элээн каш вагон прокаттарын чоруткан. Ол чагы хуусаа-зындан 26 хүн эрте куүсетинген.

(СЭТА).

Шаанда көжүп чораан кижилер ам бай-шыгырак болгаш культурулг чурттан турарлар

АЯН. Ыраккы Охотское далайың кыдыында Челасин деп хеминиң упу-нуң шынаазында Тотта деп суур бар. Ол суурнун чурттакчылары — шаандагы көшкүн-инжилер болгаш анчылар «Рассвет» деп колхозка катышканындан бээр 15 чыл эрткен. Сууржун амьдыралче шилчип киргеш, олар черин сайзырадып, картофельдин, ногааларынын чаагай дүжүттөрүн ажаап он өөренип алганар. Көдээ ажил-агый артелиниң мыйстыг улуг малдары көвүдээн, хаван фермазы тургустунган болгаш үш улуг кодан хире ивилерни өстүрүп алган. Ажил-агыйнын орулга-

лы адыры болза, балык тудуушкуну болгаш анын ажыл болуп турар. Ниитиниң ажил-агыйның болгаш өг-бүлө бурузунун орулгаларын чыл бүрүде улгатырар арганы ол бугу чүүлдер берип турар.

Артелиниң кежигүннери байшыгырак болгаш культурулг чурттан турарлар. Колхозчу бүрүзү бөдү бажының, кажжа-хериминг, инектиң, ивилердиң, азырал куштарлыг болуп турар. Суурда клуб, библиотека, магазин бар. Колхоз радио белдирин база тургузуп алган.

(СЭТА).

Сталинграддогу тудугнун кол онгарынын үстүкү кезиниң чадалаынын кылып турар. Чурукта: довурак сөөртүр машиналарың чүгүн дүжүрүп турары.

Чуруу А. Маклецовтуу.

СЭТА-ның прессклишези.

Краснодарский край. Марьянский районун «Память Ильича» колхозунда механизасчтыкан тууубу-черепица заводун тудуп турар. Ол завод чыда бөдүн чартык миллион тууубу болгаш 150.000 кезек черепицаны кылар.

Чурукта: заводче баар кызы аралыг оруктун тудуу.

Чуруу П. Кальницкийниң. СЭТА-ның прессклишези.

Колхиданың мөзү-шынары

ПОТИ. (Грузин ССР). Мында чурт шинчилениң музейи ажытылган. Ыда Колхиданың эрткен төдөлүрениң дугайың, совет эрге-чаргыганы чылдарының дүргүзүндө ол черге болган улуг-улуг өскерилгелерин дугайын көргүзүп турар 3600 ажыг көргүзүп делгелгелерин чыап салган.

Чазартынганы черлериниң, ам субтропиктиг ажил-агый хөгжүп турар шаандагы чүс-чүс чылдарда анаа чыткылаан шынааларынын, тараа культуруларынын үнүжүн непереткениниң дугайын көргүзүп турар материалдар-биле көрүкчүлөр таныжып турарлар. Эрги чуруктар шаанда ол черниң кандыг байдалдыг турганын көргүзүп турар. Ол-бо талаалары балгаш-баларлыг, улуг звес сууржугаш турган. Ол ам чаагай-жыдыр туттунганы хоорай болу берген. Чаа бажынаарының кварталлары ногаан ыяштар-биле каастанып турар. Хоорайда чаа-чаа бажынар туттунган, скверлер, кудумчулар сайзырап турар. Хоорай чаагайжылдылганынга 850 муң рубльди чарыгдап турар.

Далайың садыг порту дыка өскөрилген. Чүкү чүдүрүкчүлери январь буру механизмиер — краннар, транспортерлер, автокраннар, мотовозтар-биле хандыртынган.

(СЭТА).

Хоочун хоорайда

БЕНДЕРЫ. (Молдав ССР). Июнь 3-те республиканың чик үлөтүрүңүң чаа адырының бирги бүдүрүлгези — Бендериниң торгу аргыр фабрикасы продукцияны кылып үндүргөн. Ол фабрика Молдавияның, Украинаның муруну чүгүнүң болгаш Ставрополь крайының торгу чинг-эдин ажылдап кылдыр.

Хоочун молдав хоорай — Бендер республиканың үлөтүрү төвү кылдыр хуула берген. Мында улуг-улуг бүдүрүлгелер — консерва заводу, дааранылга фабрикасы, эт комбинаты, саржа хайындырар болгаш далган тыртырар заводтар, паровоз депозу, парадок септелгезиниң мастерскаялары бар. Дайын сөөдүнүн чылдарында чуртталга фондузу дыка калбарган. Кудумчулары болгаш парктарны чаагай-житкан. Днестр хеминиң эринде хем портун тургускаан.

Ам хоорайда Молдавияның эң улуг үлөтүрү бүдүрүлгелериниң бирээзи — торгу-пөс кылар комбинатың тудуунун белеткели эгелээни.

(СЭТА).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ ВКП(б) Бии-Хем райкомунун пленуму

Чоокта чаа ВКП(б)-нин Бии-Хем райкомунун VII пленуму болуп эрткен. Пленумга ВКП(б) Бии-Хем районунун ажылыны дугайында ВКП(б) Тыва обкомунун бюрозунун доктаалын чугаалажып көргөн. Ол айтырыгын дугайында ВКП(б) райкомунун секретари эш Огаркин илеткел кылган.

Районун мурнунга салдырган ажил-агый болгаш политиктиг сорулгалары чедийкиниг боттан-дырынга районун ажылы чоннары мобилизастаар талазы-биле 1951 чылда районун партия организациялары боттарынын ажылынын элэн экижиктегин илеткелчи дем делгез.

Колхозчуларнын күш-ажылыч идепейи дыка бедээн. Колхозтарда болгаш «Өөк» совхозунда көдээ ажил-агыйнын мурнакчылары өзүп турар. Трактористер эштер Манжосов, Шегелев, Коровин, Макрещов, Кечил-оол, Седип болгаш өскелердаа чаксы хову ажылдарына ээлчег дургузунда 2 — 3 нормаларын ажилдап ап турганнар.

Чаксы тарылганын үезинде партиянын агитас-массалыг ажылдарын хову болгаш трактор бригадаларына күштелдирип чорутканынын ачызы-биле район чаксы тарылга планын кыска хуусаада, обласка бир дугаарында дооскан деп эштаркин чугаалаан.

Районун колхозтары мал ажылынын талазы-биле база-ла эвээш эвес чедийкинерин чедип алган. Колхозтарын хей нурузунда, эң ылангыя «Победа», «Кызыл сыды» колхозтарга мал кыштагга-лашыны организацияс эрткен болгаш малдын баш санын хоратпааннар. Районда мал ажылынын мурнакчылары эштер Сугоракоева, Путинцева, Попова, Санчы, Карбыжык олар малдын баш санын бүрүнү-биле камгалап ап, оон продуктулуг чоруун бедилерин чедип алганнар.

Районун улутпур комбинаты сөөлгү үедө бодунун ажылын үндэсин-биле экижилдип тургускан. Комбинат бо чылдын продукция бүдүрүлгезин 147 хуу күүсеткен.

ВКП(б) обкомунун бюрозунун доктаалында айтыган четпестерин ВКП(б) райкомунун VII пленумун шын деп хүлээп көргөш, районун партия организациясынын удуртулгазында үндэсин улуг четпестерин чыйладырын айткан. Кадрларны өстүрүлгезин, кижизидеринин болгаш таарыштыр тургузарынын база көдээ ажил-агыйнын удуртулунун талазы-биле улуг четпестерин пленумга илереткен.

Районун партия организациялары көдээ ажил-агый культураларын дүжүттүүн бедилеринин болгаш

итинин мал ажылынын продуктулуг чоруун бедилеринин талазы-биле демиселди кошкач чоруткан. Район чыл бүрүдө-ле тараа культураларында дүжүттүүн, малдан алып продукциянын планын чедир күүсетпейи келген. Оон кол чылдаганы болза, ВКП(б) райкомунун талазындан көдээ ажил-агый органдарын, колхозтар баштаар черлерин, МТС-ти социалистиг чер ажылынын культуразын, инитинин малынын продуктулуг чоруун бедилери дээди демиселче сула организацияс, бар турган бүгү аргаларын, курламырларын, техниканы долузу-биле ажылгайын турарында. Эң ылангыя колхозтар тарылгага сизген ээлчештирип тарымынын болгаш черлерин чедийкилгезин багай ажылгап, малдын уксаазын бедилеринин болгаш ажаалгазын экижилдеринин ажылын сула чоруткан.

Районун чамдык колхозтарынын баштаар черлери болгаш МТС-тин удуртукчулары районга сугтарылга четкилеринин ажык-дузанын чедир үндөш көрбөй турарын база МТС-те бар турган бүгү техниканы долузу-биле ажылгайын турар чоруктарын ВКП(б) райкомунун бюрозу анаа эрттирип турганын пленумга илереткен. Оон чылдаганы-биле тарылганын хей кезини суг чок кургаг черлерге чорудуп, оон ажаалгазын кошкадып турганында эвээш дүжүттү берип турганы эрткен чылдын практиказында илерээн.

«Кызыл тараачын», «Искра» колхозтарга, «Өөк» совхозунга инитинин малынга хайгааралды багай чорутканында малдын хораар чоруу бар турган.

Районун партия организацияларынын талазындан чер-чер Советтерин, көдээ ажил-агый органдарын, колхозтарын баштаар черлерин көдээ ажил-агый артелинин сталинчы Уставын үрээр чоруктар-биле демиселче сула удуртуп турар. Районун колхозтарында дыка хей колхозчулар трудоденьнерин минимумнары чедир күүседип шыдавайын турар чоруктар хей болуп турар.

ВКП(б) райкомун партиянын эге организацияларына хүн-бүрүнүн удуртулганын кошкач чорудуп турар. Партияга хүлээп алышыкынны болгаш анык коммунистерин кижизидеринин херээн четпес удуртуп келген. Оон ужурунда ВКП(б) кезижүнгө элээн хей кандидаттарын кандидат стажтары үр үелер эрткилээ болгаш партиянын саягыт-чурмун үрээр чоруктар эвээш эвес болуп турар. ВКП(б) райкомун Партиянын эге организацияларына хүн-бүрүнүн практиктик дузаламчынын четпес чорудуп турар. ВКП(б) райкомундан хүн-бүрүдө эге организацияларже үнүп турар айтышкынар болгаш пленумнарнын, бюрозун шийтпирлери чүглө орус

дил кырынга барып турарындан орус дылды багай билер чамдык эге организация секретарлары билди шыдавайын, оон күүселдезин оңладыр чоруктар үргүлчү болуп келген.

Ол ышкаш районун чурттакчы чоннарынын иштинге лекция, илеткелдерин, беседаларны кол нургулалында орус дылга чорудуп, тыва дылга оларны кызы чорудуп турарындан үндэсин чурттакчыларнын ортузунга полит-массалыг ажылдар кызы чоруп турарын пленумга санал бергендер илереткен. Ол ышкаш үндэсин чурттакчыларнын иштинден кадрларны өстүрүнгө райком онза четпес ажилдап турарын пленум кезижүнери шүгүмчүлээ.

Партия чырдышкынынын четкизинде улуг четпестер бар болуп турар. Штаттан дашкаар тургускандан консультантылар марксизм-ленинизмни боттары өөренип турарларга дузаламчыларын четпес көргүзүп турарлар. Ычангаш чамдык эштер бот-өөредилгезин суларадып, а харын чамдыктары кошкачып турарлар.

ВКП(б) райкомунун бюрозу болгаш оон секретарлары боттарынын арзазынга харылзаанын кошкач тудуп турганын, айтырылганын шийтпирлдеринин коллегиялык эвес болуп, чангыс-ла райкомунун бир дугаар секретари шийтпирлеп турганын, кадрларны четпестерин илередиринден коргар кылдыр кижизидип, чактырылганын чакыр чорукка өөредип турганын пленумун киржикчилери доларгай илереткен.

Ол ышкаш ВКП(б) райкомунун бюрозун оон секретарлары ажил-агый айтырылганын кол угланып, практиктик ажилдар-биле политиктиг ажилдарны холбаштырынын чугалап көрбөй, кижизидилгелиг сургалдалыг ажилдарын чорударынын орунга чакыр дужаар фактыларже кирип турган чоруктарын пленум буруу шаап көргөн.

ВКП(б) райкомунун ажилдакчылары партия эге организацияларынын хуралдарында ында-хааа олуржуп, чурттакчы чонун мурнунга лекция, илеткелдерин кончуп эвээш номчуп турганнар. Райком бодунун болгаш партиянын үстүк органдарынын шийтпирлеринин күүселдезин четпес контролдап турар.

ВКП(б) обкомунун бюрозунун доктаалында айтылган четпестерин узуткаарын болгаш кадрларны кижизидерин экижилдеринче, ажил-агый политиктиг сорулгалары чедийкинерин күүседиринче угланган чутула хемчеглерин алырын ВКП(б) райкомундан, оон бюрозундан база секретарларындан пленум негезин болгаш доларгай шийтпирин хүлээп алган.

М. КАВАА-САРЫГ.

Чөөн-Хемчик районун библиотеказында он алды муу ажыг номнар бар. Сөөлгү ийи чылдын дургузунда библиотеказын номчукчуларынын саны дыка өскөн. Ам бүдүн чартык муу хире кижжи болуп турар. Оон эргелекчи Мария Степановна Которова эки ажилдап турар.

Чурукта: библиотеказын эргелекчиси М. Которова болгаш оон эн идепейигом номчукчүзү Нина Булданова номчууру-биле номнарын шилип ап турары.

Чуруу А. Ермолаевтин.

Номчукчулар-биле бистин ажылывыс

Номчукчуларнын ном-дептерге ынакшылдым — ажылды канчаар тургусканында база хамааржыр. Номчукчуларнын ажилдарына таарымчалыг байдалдарны тургузуп берип тургаш, чыл эгезинден бээр Каа-Хем районун район библиотеказы элээн эки түнөөлдерлик болган. Чүгле бирги кварталга безин номчукчулар 3694 номнарын номчаан, 3500 номчукчулар библиотеказга кээп, янзы-бүрү ном-дептерлеринин болгаш солуннарын номчулганын кылган. Библиотеказын доктаамал номчукчулары бо чылын 500 кижжи чедир өскөн.

Бистин даянып турар активисе база бар. Эң идепейигом номчукчулар болза, үстүк класстарнын өреникчилери болуп турарлар. Чижээ, онгу класстың өреникчизи Юрий Шиигини, тоску класстын өреникчизи Владимир Глушкун, ол-ла класстың өреникчизи Александр Прокуратов болгаш өскелер-даа. Олар

номчаан дептерлерин өөрунге чугаалап берип, ону библиотеказдан кээп аларын сүмелеп турарлар.

Бистин библиотеказыс районда партиянын кезжеки школазынын дыннакчыларыга улуг дузаны көргүзүп турар. Дыннакчылар бистин марксизм-ленинизмни чогаалдарын ап номчуп турарлар.

Бистин чамдык эки ажилдарысы-биле кадды четпестер база бар. Бо чылын номчукчулар конференциянын эртирбээни тергини четпес. Оон ынай бисте актив-биле ажил база ам-даа ыракта четпес чоруп турар.

Ам бистин библиотеказыс Сталинчы шаанналдын лауреады чогаалчы эш Николаеваны «Жагва» деп номунга номчукчуларын конференциянын эрттиреринге белеткенип турар.

Т. САГАЛАКОВА,

Каа-Хем районун район библиотеказынын ажилдакчысы.

КЫЗЫМАК КАДАРЧЫ

Сүт-Хөл районда «Большевик» колхозтун кезижүнү херэжөөн О. Чыбак 1951 чылдын 9 айдан бээр колхозтун 200 санын хой, өшкүзүн кадарып, күш-ажылга ынак, инитин мал ажылын өстүрүп дээш эрес чүткүлдүүн көргүзүп турар. Бо кыжы оон кадарган ына хей хой, өшкүздөн чангыс-даа хорамча болбаан. Эш Чыбак бо чазын төрү-

түнгөн 60 хураганын, 52 анайны менди камгалап алган.

Малды шагнын кайы үезинде кандыг черге, канчаар кадарарыга улам мергежип турар. Ам чыйлаашкын үезинде хой малды эки семиртир кадарар, чаш малды өстүрүп доруктурар дээш хойжу Чыбак куженишикин ажилдап турар.

О. МЕТКЕ.

Колхоз тудуунче кичээнгей салыр

Чөөн-Хемчик районун Шемп сумуунда «Большевик» колхоз тургустунганында бээр 3 чыл ажып турар. Колхозтун суурун көөрге, чаа организастатынып турар колхозтарын суурундан дора кестүп турар. Колхозтун суурун корум-чурум чок тургускан, каяа, кандыг тудуг кылырынын план чоруун-даа барымдала-нас, кым кижжи бодуна туралаан черинге-ле бажыны тудуп алыр. Оон уламында кудумчулар ыргак, бажындар доск эвес, үндүрүк-кириги, шынары куду, ында-мында бичи борбак бажындар тургулаа. Чижээ, колхоз кезижүнү Тамбы-Сюрюн алышкылар суурун бир талазында кудумчу-даа билдирмес, өлгөр тикилээш ышкаш кылдыр бажындар туткулал алган. Колхозчу Чамынын болгаш оон урууларынын бажындары база-ла ындыг байдалдык болуп турар.

«Большевик» колхозтун баштаар чери тудуг-суурун сайзырадып, колхозчу араттарын кидис өлгөрдөн чырык, чыгы бажындарже кирип дугайында сагыш сыйбайн турар. Колхоз 1951 чылда 17 чуртталга бажыны тудар тургаш, оон чүглө 5-ти туткан, ол туткан бажындарын безин четче дооспаан: кыраази, ыладоказы чок, шынары кончуг куду, эжикири, шалалары шаарап, иштики өрээлери чок.

1952 чылда колхоз 25 чуртталга бажындары тудар планын тургаш, май 15-ке чедир чангыс-ла бажың тудуп алган. Оон ангада тудуп эгелээ бажыны чок. 1952 чылдын тудуунга хереглээр ышты тайгада кезип каан боордан ангада, колхоз суурунда чангыс-даа кубометр ыяш чок, а бызаңчалар эрткен чылге шала кылган бажындарына кылырын оралдажып турарлар.

Мындыг четпес ажилдын түнөөлинде колхозтун баштаар чери конторазы безин чок, харын сумунун клубунун бир чартында а-кылдап турар.

Колхоз тудуг ыяжын ырак эвес 6-ла километр черден алыр. Тудуг бригадазында 44 кижжи, 20 аът, 15 шанага, 5 терге быжыглатынган. Ындыг чок черден ол хире күш-биле тудугга хереглээр материалды чыйлыг белеткеп ап болуп турган. Тудуг бригадазынын бригадир эш Даваа ак-сеткилдиг ажилдавайын, хамык ажилды мынчаар саадатканы-биле чылдын бирги чартында колхоз тудуг талазы-биле чүңү-даа кылбааны ол-дур.

«Большевик» колхозтун тудуг ажилын башкарып чорудар дугайында районда көдээ болгаш колхоз тудуунун кидизинин талазындан боттуд хемчег алыры негетинип турар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Тыва областа көдээ ажыл-агый үндүрүү

Социалистиг инитиледин коммунизме хөгжүлдезинге СССР-нин күрүнө бюджетте улуг рольду ойноп, социалистиг ажил-агыйнын болгаш культуранын көдөрүлүшүнүнге күчүлүг чеспек болуп турар.

Совет бюджет акша-хөргөгинин хей нурузун улус ажил-агыйнын акшаландырыныч болгаш социал-культурлуг хемчеглерин, капитал септелгелерин чорударынче угландырып турар.

1952 чылдын бюджетинин 37,8 хуузу улус ажил-агыйнын акшаландырыныч көрдүнгөн. Оон ишинде социал-культурлуг хемчеглерге (чырыдышыкыга, кадык камгалалына, социал-страхованиезин болгаш социал хандырылгага, база хей уруглуг болгаш бот иелерге дузаламчыларга) 124,8 миллиард рубль ийикпе, бюджеттин 26,2 хуузн кирип турар.

Устүндө көргүскөн саннар болза, совет бюджеттин ажил-агыйгы характеринин, тургузукчу күш-ажылга угланганын, чурттуң экономнуг болгаш камгалал күштерин быжылга-лынга, чонун материалдыг байдалын болгаш культуралыг бедилерин совет күрүненин улуг сагыш салышыкынын көргүзүп турар.

Капиталистиг чурттарнын бюджеттеринден совет бюджеттин онза ылгалы болза, бюджеттин орулгалыг талазынын 80 хуузу социалистиг улетпурден, көдээ ажил-агыйдан, садыгдан болгаш транспорттан кириилделер-биле четчелетинип турарында.

СССР-нин бюджетинде чондан кирер үндүрүлгөр шоолуг эвес черин ээлеп турар ийикпе 1952 чылдын күрүнө бюджетинин чүглө 9,3 хуузу болуп турар.

Капиталистиг чурттарда оон сыр өскө болуп турар. Бюджеттин кол

нуруузу чондан кирер үндүрүлгөргө үндэзитинип тургустунган. 1951—1952 чылдарнын бюджетинге Американын Катышкан Штаттары бюджеттин орулгалыг талазынын 95 хуузн үндүрүг төлөлгелеринден кирип алырын көргөн.

Капиталистиг чурттарда үндүрүгден кирген акша-хөргөгилер эжелекчи дайыннарын белеткээринге болгаш чорударына, база ажилчын агыннын революстуг шимчээшкенин базарына чарыгаттынып турар.

Совет күрүнеде үндүрүг төлөлгелери болза, чурттакчы чонун социалистиг тургузушкунга киржилгезинин база бир хевирин болуп турар. Үндүрүг төлөлгелеринге кирген акша-хөргөгилер улус ажил-агыйнын тургузушкунга, социалистиг инитиледин бүдүрүкчү күштеринин өзүшкүнүн улгатырынынга, национал орулганын көвүделеринге, чонун материалдыг байдалын болгаш культуралыг бедилеринге барып турар.

СССР-де үндүрүг системанын политиктиг болгаш улус ажил-агыйнын улуг ужуу-дузалыгына көдээ ажил-агыйнын үндүрүү кирип турар. Ол үндүрүг көдээ черлерде көдээ ажил-агыйнын кылып турар хамаатыларынын кириген төлөлгелеринден тургустунар. Көдээ ажил-агый үндүрүүнүн бүгү системазы болза, коммунистиг партиянын болгаш совет чазактың көдээ ажил-агыйнын социалистиг эзу-биле чаартырынга, колхозчу бүдүрүлгенин күш-ажылчы бүдүрүкчүзүн улгатырынга угландырган политиказы-биле дүгжүп турар.

Бистин чуртвустун колхозтары болза, мурнакчы бедик техника-биле көдээ ажил-агыйны чорудуп, колхозчуларнын бай-шыдалгыр болгаш

культурулуг амыдыралын бүгү талазында хандырып турар.

Совет чазак көдээ ажил-агый үндүрүүнү төлөлгелеринин талазы-биле колхозчуларга дыка улуг чингелдени көргүзүп турар. Бир эвес, колхозчу-биле хуу ажил-агыйлыг өрегенни тыпкан ажындан төлээр үндүрүүнү хемчээли дең турган болза, колхозчу өреге оортан ийи хуу эвээшти төлээр. Чижээлээрге, колхозчу өреге 3000 рубль орулгандан көдээ ажил-агыйнын төлээр үндүрүү 166 рубль турган болза, хуу ажил-агыйлыг өреге 332 рубльдан төлээр апаар. Колхозчу өрегелеринин көдээ ажил-агый үндүрүүнө онаашпак орулгалары болза: трудоденьнерге алган орулгалары акша болгаш аш-чем продуктулары болур. Ол чингелде болза, колхозчуларын хууда сонургалдарын инити колхозчу болгаш күрүненин сонургалдары-биле холбаштырып турары ол болур. Колхозчуларын трудоденьнерден алып ажыктарына үндүрүнү онзавайын турары — колхозчуларнын колхозтун экономиказын быжылгаларына сонургалдарын улуу-биле бедидип турар.

Колхозка чаа кирип турар хуу ажил-агыйлыг өрегерге көдээ ажил-агый үндүрүүнүн төлөлгезинин тускай чингелдерин доктааткан. Бо чылын Совет чазак көдээ ажил-агый үндүрүүнүн төлөлгезинин талазы-биле дыка улуг чингелдерин бистин областын ажылыч чонунга берген.

Чорун көшкүн болгаш чартык көшкүн хевирлик ажил-агыйны чорудуп турары-биле холбаштыр Тыва автономнуг областың экономиказы бодунун талазы-биле онза хевирлик болуп турар. Көдээ ажил-агыйны социалистиг эгеге чаартырынга,

ажылчы араттарын материалдыг байдалын бедилеринге кол чүүл болза, көшкүн болгаш чартык көшкүн ажил-агыйларын сууржун амыдыралче кирип болуп турар. Ол сорулгаларын боттандырар талазы-биле бистин областа элээн хей хемчеглерин ап чорудуп турар: колхозчуларга чуртталга бажындарын тударын калбартын, сууржун амыдыралче шилчип турар колхозчуларга дедир эгитимес болгаш узун хуусаалыг чээлдерин берип турар.

Сууржун амыдыралче шилчип кирген бүгү арат ажил-агыйлар көдээ ажил-агый үндүрүүнүн төлөлгезинден сууржаан хүнүнден эгелээш үш чыл болууже чедир хосталыр.

Чүглө 1951 чылда безин бистин областың арат ажил-агыйларындын 5536 өрегерлер сууржун амыдыралга шилчээш 887 муу рубль чингелдени алганнар, ол болза, көдээ ажил-агый үндүрүүнден кирген түнөөлүнүн 36 хуузу болуп турар.

Көдээ ажил-агыйнын үндүрүүнүн чингелдерин көдээ ажил-агыйны хөгжүлүп, ылангыя тарылганын шөлүн калбартап болгаш малга быжыг чем-суурнун тургускан ажил-агыйларга онза чингелдени база тыпсыр. Бистин областа көдээ ажил-агый үндүрүүнүн төлөлгелеринден бүрүн хосталыр чүүлдер болза: мал чени сизгенерин тарылгазы, сизген кезер шөлдер, нарын болгаш чоон кендир, база тапыкынны тарылгазы болуп турар. Оон ынай көдээ ажил-агый үндүрүүнө онаашпак чүүлдер болза, кур болгаш курдуктурган черлерин ажилдап кылган, база сугтарылга системаларын ажилгалга киригеш, 5 чыл четкижеге көдээ ажил-агый үндүрүүнө онааштырбас чингелдени тургускан.

Бистин обласка көдээ ажил-агый үндүрүүнүн онаалдаларын ажил-агыйнын херек кырында тарып алган тараазынга эвес, а ажил-агыйларга чедирген планирындан үндөзип тургустунар. Пландан дашкаар тарып алган тарылгаларга көдээ ажил-агый үндүрүүнүн онаалдазын кылбас.

Көдээ ажил-агый үндүрүүнүн онаалдазындан хосталыр чүүлдерин бирээзи болза, улуг мыйнстыг бода малдын болгаш шээр малдын бүдүрүкчүлерин ажилгазын, немештирип алганы анык малдан база ол ышкаш куш ажил-агыйнын болгаш тоолай ажил-агыйнын кирген орулгалар болур.

Колхозчу рыноктарга продуктулары салгылаанындан кирер орулгаларын көдээ ажил-агый үндүрүүнден хостарын бистин обласка доктааткан. Ол чингелделер болза, областын көдээ ажил-агыйнын улам ынай хөгжүлдеринге, көдээ ажил-агыйнын коллективизастарына көшкүн болгаш чартык көшкүн ажил-агыйларын сууржун амыдыралче шилчидеринге дыка улуг ужуу-дузалыг.

Шериг албаныларнын өг-бүлезинге көдээ ажил-агый үндүрүүнүн онаалдазынын талазы-биле тускай чингелделерин база тыпсыр. Шериг албаны эрттирип турар болгаш Ада-чуртун улуг дайыннага өлгөнеринин, база Төрөөн чуртун камгалаарына инвалит болганнарга тускай чингелделерин доктааткан. Ол өг-бүлелер болза, көдээ ажил-агый үндүрүүндөн бүрүн хосталыр болгаш дыка улуг чингелделерин алыр. Шериг албаны эрттирин турарларын өг-бүлезинде кадайы болгаш незинден өскө 8 хар четпезин урууларын өрегерлер көдээ ажил-агый үндүрүүндөн 50 хуу чингелдени алырлар.

Ада-чуртун дайынын инвалиттеринин база ол ышкаш күш-ажылчларын шүптүүн учётка алыры, ону шын онаары, хамаатыларга чингелдерин шын көргүзери, онаашкан үндүрүлгелерин айткан хуусаазында бурүнү-биле чып кирипери болур. Ол сорулганы күсүлдеринге районнарнын болгаш көдээнин ажылыч чоннарын депутаттарынын күүсекчи комитеттери шийтпирлик ролду ойнаарлар.

В. ЦЫПКИН,

областың саң кидизинин үндүрүг талазы-биле улуг инспектору.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ТАЙБЫНЫ БОЛГАШ ГЕРМАНИЯНЫ ЧАҢГЫС-АЙ ЧОРУУ ИМЕЦ УЛУС НЕГЕП ТУРАТ.

Май 24-те АКШ-тың, Англиянын болгаш Франциянын чазактарына Германия-биле тайбын керээзин дугайында Совет Чазактын нотазы болза, герман айтырыларын шын шийтпирлээрини карачагыс шын оруун база катап айткан. Совет Чазак болза, тайбын керээзин дугайында болгаш Германияны катыштырарынын дугайында, а ол ышкаш Германиянын ниити чазан тургузарынын дугайында саналдарны Потсдам дугуржулгазына удуртулга болдурар алгаш, барымын чүктүң үш күрүнелеринге сумэлзэн.

Ол саналдар болза, Совет Эвилелиннин тайбынга ынакшалдык политиказын чаа өндөрүшкенин болдур турар. Ол политика болза, немец улустун чөптүг негелдезин тооп көрүп турар болгаш оң эзулук национал эрге-ажыктарын камгалап, чангыс-ай, хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбынга ынакшалдык герман күрүнени тургузарына оң чүктүлдүң камгалап турар. Оң учурундан совет нота Германиянын бүгү дээскелеринге болгаш бүгү делегейге-даа калбак деткимчени, изиг чүзүлүшкүчүн алган.

Барымын чүк күрүнелери болза, Германия-биле тайбын керээзин чарарын узамдыктарын турар болгаш Германияны катыштырарынын дугайында айтырыгын шийтпирлээрини озадалдып турар дээрзини дугайын Совет Чазак бодунуң нотазында айткан. Америк-англи бөлүгүленишкенин баштыгына ноталар солчуру чорукту чорутушаан, улусту мегелээр сорулга-биле «ниити керээз» деп адаан шериг талазы-биле чангыс талалыг керээзин чарарынын дугайында бонун өжээректерин-биле чажыт чугаалажылгаларны кылып турган.

«Ол керээзи херек кырында ал көөр болза, АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын чазактарынын Барын Германия-биле чазак-биле ажык шериг эвилели болуп турар. Олар Барын Германиянын чазанын дузазы-биле герман улусту чаа дайыга белеткенин кийр тырттып турарлар» деп совет нотада айткан.

Оң дараазында эрткен болушкунуң болза, барымын чүк күрүнелеринин чогуң күзеп турган сорулгаларын тодаргай-биле көргүскөн. Май 25-те Боннга чангыс талалыг керээзин чарарынын дараазында дараан-на Барын Германиянын, Франциянын, Италиянын, Бельгиянын, Голландиянын болгаш Люксембургтун киржилтези-биле «европа армиязы» дээр армияны тургузарынын дугайында дугуржулганы Парижге чарган.

Боннга чарган милитаристтик чангыс талалыг керээз болза, Барын Германиянын демократиянын шериглерин тургузарынын, галдыгы-да үеде анаа «онза байдальды» чарлаарынын талазы-биле кызыгар чок эргени барымын чүк күрүнелеринге берип турар болгаш агрессия «европа армиязынын» дайынгыжы болуу Барын Германиянын немец чепсектиг күштерин тургузар талазы-биле империалистерге дузалап турар.

Ол керээзин агрессия сорулгазын АКШ-тын буржуаз парламазы беин чажыгар аргажок болуп турар. Чижээ, бонн сүлээзин болза, «Барын Германиянын Атлантик пактызынын политиказын боттандыраарына хаара тудар» сорулгалы деп «Нью-Йорк геральд трибуна» солун минип бижээ. Ол ышкаш «Дейли компас» деп солун болза, ол чангыс талалыг керээзи «дайн дугайында керээз» деп көрүп турар.

Аденуэр болза, шериг талазы-биле чангыс талалыг керээзге немец улустун тура-соруунга чөрүштүр, оон чажырып ат салган. Боннуң өжээректеринин сатыныкчы политиказына удурланмышкын бүгү Германияда канчаар-даа аажок улук күш-биле калбарган. Немец ажылчы чоннар массалыг митингилерге болташ хуралдарга чыгып, Германиянын эрге-ажыын саткан өскерликчилерге килеенеп турар болгаш совет саналдарга үндөзүшкөн тайбын керээзин чарарын негеп турарлар. Америк-англи империалистерин болгаш оларнын Барын Германияда чашпаачы чалчаларынын ол оор өзү-биле кылган үлдүлүшкенин уду тайбынче болгаш Германиянын национал катыжышкынине баарынын шын оруун дилээринин эргежок чугулазы немец улустун мурнунда салдыган.

Германиянын компартиязынын кыйгырында чугаалап турары: «Бо шакта бистин улустарымыска болгаш ада-чуртувуска улук айылы дигрелип турар, херекти сөс зөөс, а

боттарынын ада-чуртуңа ынак бүгү-ле немесер-биле катышкан ажылчын ангынын эптиг демисели дийтпирлээр. Ол күн болза, күчүшталдыг-даа, ынчангаш ол милитаристтик «ниити керээзин» моюндактап шыдаар болгаш Германия-биле тайбын керээзин чарарын чедип аныдаар».

Тайбын болгаш Германиянын чангыс-ай болуру чоруу дээр демиселегер Германия-биле тайбын керээзин чарарын чедип аныдаар. Оон чазак болган улук бүгү немесертин эң-пез улук күзели — төрөөн чуртунуң тайбын өзү-биле катыжарынын херээң боттары чоруунга күжүл хараминайын турар. Герман Демократтыг Республиканын чедип алган политик болгаш ажыл-агый-даз талазы-биле чедиптикчирини болза, сатыныкчыларын бонн бөлүгүленишкенин болгаш оң америк ээлеринге удур улам-на идекейлиг демселеди кылып турар. Барын Германиянын улусунга сорук кийрчип үлгөр болуп турар.

Германиянын чаа дайынын бөлүчкес кийр тырттырар оралдажып турар агрессияларын кем-буруулу планнарын немец улус үзе тырттып шыдаар.

ИТАЛИЯДА СОҢГУДАЛАР

Май 25—26 хүнеринде провинцияларын болгаш общиналарын хоорайлар болгаш суурлар чөвүлдеринге соңгудалар Төл болуп Мурнуу Италияга болуп эрткилзэн. Ол соңгудалар болза, эрткен чылын Соңгу Италиянын провинцияларынга эрттирген муниципалдыг соңгудаларын уламчылашкыны болур.

Соңгу Италиянын эң улук 56 хоорайларына чартык миллион ажыг бадылаашкынын оскунга, тергидекчи турар Христиан-демократтыг партия болза, 1951 чылда улук буураашкына таварышкан дээр билдингир болгаш. Оон-биле чергелештир Коммунисттик партияга баштыгарын чөөн бөлүгүленишкенин соңгучуларын чүс-чүс муң бадылаашкынын чаалап алган.

Демократтыг күштерге бо соңгудаларга аштырышкынын таварыштырар дээр христиан демократтар болза, бар-ла аргаларын ажыг-лааннар. Соңгудала мурнуу чарынын кампаниясына реакцияны суртаалдар болгаш соңгучуларын «коммунисттик айыыл-биле» коргудар чүдүлдер неперзэн турган. Чаа бөлүгүленишкенин чедиптикчирин чоруунга шактыгар сорулга-биле фашистик элементтерин соңгучулар ортузунга ажылдаары-биле тараткан турган.

Соңгудаларын эрттип турган хүнеринде кларикалдар, шыжыкчылар, фашистер бадылаарынын шыжылазын салдып, өскелерге берип, хуунуң шыжылазын солустуруп, катап соңгучуларын дыка хөйну кылып турганнар. Ол ышкаш ватикан агенттерин христиан-демократтарын эрге-ажыын барымдалаан суртаалды илепейли-биле чорудуп турганнар. Оон-биле чергелештир эрткен чылын-на де Гаспериң чаза болза, соңгудалын реакциялыг системазын тургускан дээрин немец чугаалап казга чогуур. Ол системаны республиканын президентизи турган, а амгы үеде сенат дарагы де Никола «бүгү-ле соңгудала системаларын шийнеде эң-не антидемократтыг система» деп чугаалаан.

Христиан-демократтыг партия соңгудалага либералдар, республиканычлар-биле болгаш барын социалистер-биле эвилелдежи алгаш кирип турган. А «Италиянын социал шимчээшкени» дээр фашистик партия монархистер-биле бөлүгүленишкенин тургузуп алган турган. Ол ийи бөлүгүленишкенин болза, улус-демократтыг күштерге удурланып турган, тодаргайлаарга: коммунистерге, социалистерге, хамаарышпастарга удур турган. Бичангыс улус-демократтыг күштеринин ыявлы буураашкына таварышкы олар күзеп турганнар.

Бичангалар реакциянын күзелин соңгудаларын түңнели хандырбайн барган. Христиан демократтарын кошканын болгаш чурттуң демократтыг күштеринин бижылганганын ол түңнелдер тодаргай көргүскөн. Чөөн партиялар болза, соңгудалын реакцияны хоойдузу болгаш антикоммунисттик ажылдар чорутууну турда-ла чүгел боттарынын соңгучуларын оскумаан зөөс, харын-даа чаа соңгучуларын чаалап алганнар. Ол партиянын хөй кезип болуп турганы бүгү-ле муниципалитеттерге болган соңгудала түңнелдер көөргө, ол-ла партия тергидээр болган. Ол хамаан чок бир чүс бежен общиналарга христиан-

демократтыг партиянын талазы хөй болуп турза-даа чөөн партиялар дээр бердинген бадылаашкынын оларын шуут хоозурадып каан.

Оон барымдазы болза: Римге улус бөлүгүленишкени 1948 чылдагы соңгудаларга денизерге, оон ам 70 муң хөй бадылаашкынын алган, а христиан демократтар бо удаада 200 муң бадылаашкынын чидиргенер.

Бичангаш итали улустун эрге-ажыктары дээр демисежи турар Италиянын коммунисттик партиязынын улуска алдар үези улам-на өзүп турар дээрин соңгудаларын түңнели көргүзүп турар. Чаа бөлүгүленишкенин чедиптикчирин болгаш кларикалдарын болгаш фашистерин калыг берге корум-чурманынын буураашкынын ыявлы болдурар дээрин «Униита» солун онзалга демдегеп турар.

Де Гаспериң чазан болза, Италияны агрессиң соңгу-атлантик бөлүчкес киргеш, бодунуң Вашингтонда ээлеринин дузалымчызы-биле итали улусту тургустуруп келген байдальга таарыштыр эштептерин оралдажып турар. Чуртту ам база бир кара айылча алпар чыдар де Гаспериң удур Италиянын демократтыг күштери боттарынын демселен улам-на күштедирип турар. Оон тодаргай чижээ муниципалдыг соңгудаларын түңнели көргүзүп турар.

АЗИЯГА БОЛГАШ ООЖУМ ОКЕАНГА ТАЙБЫН ДЭЭШ

Азиянын болгаш Оожум океан чурттарынын тайбын талалакчыларын конференциязын чымдалар дугайында Кыдаттын эң сурагы И тайбын дээр демселечиринин кыйгыры болза, бүгү чурттардан изиг деткимчени ал турар. Ол кайгамчыктыг эгелээшкени чүдүлүзүңүп, деткип турарынын телеграммалары тайбын камгалаарынын Кыдат комитетинин адынга кээп турар апарган.

Амгы үеде чедир конференцияга киржиринин чөптөрүлешкенин: Австралиянын, Моол Арат Республиканын, Никарагуанын, Гватемаланын, Бирманын, Индонезиянын, Кыдаттын, Колумбиянын, Кореянын, Индиянын, Чилинин, Мексиканын, Сальвадорунуң, Цейлонунуң, Канаданын, Лаостун, Пакистаннын, АКШ-тын, Япониянын, Вьетнамын, Совет Эвилелин — шүптү 21 чурттарын тайбын талалакчылары бергенер.

Бүгү чурттарда ол ам болуп конференцияга ажыл-херекти белеткеп ажылдары калбарган: белеткеп болгаш инициатива комитеттери тургустунуп турар, төлээлерин соңгууп турар болгаш ол конференциянын сорулгаларын калбак улус массаларына тайылбырлаар талазы-биле улук ажылдар кыдынып турар. Тайбын талалакчылар конференцияга боттарынын эң дээр төлээдекчилерин томуйлап, тайбын улу херээң чайгылыш чокка камгалаарын оларга даандырып турарлар.

Азиянын болгаш Оожум океан чурттарынын тайбын талалакчыларынын конференциязы болза, чер бөмбүрээзин ол кезегинге байдальды эң-не шыгыраашкынын үезинде чыгыр деп турар. Америк империалистер болза, Кореяга удур боттарынын үредекчи дайынын чорутушаан турар болгаш маалдыгы көрөй улуска удур кажан-даа көсүп көрбөэн араатангы чоруктары үлүгдип турар. Олар эң-не араатангы болгаш алдар чок чепсек болуп кижилерин массалык-биле уузкаарынын чепсектерин — бактерологтук болгаш химиялыг чепсектерин ажыглап, туттурган шериглерин араатангы өзү-биле ажаллап, тайбынчылыга дугайында чугаалажышкынын өжөгээр узамдыктырып, дайынын соксадырың зөөс, а ону Азия тыпке улам калбартырың чүктүп турарлар. Англи империалистер болза, Малайга удур эжелекчи дайынын кылып турарлар. А француз эжелекчилер — хосталгага ынакшалдык ыетнам улусту кулдарын күзеп турар.

Кореянын, Малайянын, Вьетнамын, Кыдаттын, Бирманын болгаш өске-даа чурттарынын улустары болза, дайынын кыпсыкчыларын улам-на шийтпирли-биле удурланып, агрессиянын соксадырын болгаш Бирмак Чөөн-Чүккө узун хуусаалыг, бижыг тайбынын тургузарын негеп турарлар. Азиянын болгаш Оожум океан чурттарынын ам болуп деп турар тайбын талалакчыларын конференциязы болза, тайбын херээң бодунуң салымышкын чугаа чокка кылар.

Д. БОЧАРОВ.

1952 чылдың май 24-те барымын-чүк күрүнелеринге Совет Чазактын нотазынын дугайында Герман Демократтыг Республиканын Чазаның кыйгыры

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканың информация черинин меделеп турары болза, 1952 чылдың май 24-те барымын-чүк күрүнелеринге Совет Чазактын чоруктун нотазынын талазы-биле моон адаанда меделгелди Герман Демократтыг Республиканын Чазан кылган:

«Герман Демократтыг Республиканын Чазан болза, Германия-биле тайбын керээзин чарарын болгаш Германиянын чангыс-ай болуру чоруун Германиянын келер үезин хандырып турар карачагыс орук болуп — ниити Германиянын хостуг, чажыт соңгудаларын чоруткаш чедип алып дээр бүгү хемчеглерин ал турар. Чазактын ол бодалгазын нееме улус долдузу-биле деткип турар.

Ындыг-даа болза, башкалар чоруктун айылы, акы-дуумалышкы кижилерин өлүржүр апара дайынын айылы немец нациянын кырында дигрелип келген туруп турар. Ол айылдыг чорукту Барын Германиянын агрессиң күштеринин, АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын агрессиң күштеринин аразында сүлээзин болдуруп турар.

Кичилелдин милитаристтик «ниити керээзин» Аденуэрин чазанын ат салганга бүгү немец улустун бо хүнерде килеенин турар чоруунга Герман Демократтыг Республиканын Чазан база-ла катыжып турар.

Чангыс-ай чорукту болгаш тайбын керээзин өзүгар Германиядан ээлеп чагырынын бүгү шериглерин үндүрерин бүгү немец улус негеп турар. Ол улус болза, бүгү-ле улустар-биле тайбын дем-катыжышкынын болгаш найырдалы күзеп, америк империализмин Европада белеткеп турары хангы авантюризмге киржирин күзевейн турар. Милитаристи «ниити керээзи» деткени кижи бодун немец мен деп санынып шыдаас. Чангыс талалыг керээзи талалакчылар дээрле-ле америк эжелекчилерин дузалымчызы-биле эрге-чагырганы алган каш-ла саныг кижилерин бөлүү-дүр.

Немец улустун шычы национал негелдерин Совет Социалисттик Республикаларын Эвилелин Чазаның деткип турарын Герман Демократтыг Республиканың Чазан озаалап демдегелеп турар. Совет Чазак болза, май 24-теги нотазына Германия-биле тайбын керээзин озадалдышкын чокка чарарын болгаш чангыс ай чорукту катап тургузарын негеп турар. Ол шийтпирлээшкени моон соңгар ноталар солчушкуну-биле узамдыктыгарынын орунга дөрт улук күрүнелеринин чугаалажышкынын доран эгелээрин барымын-чүк күрүнелеринге Совет Чазак сумелеп турар.

Ол санал болза, немец улустун күзедиң боттандырынын болгаш анаа дигрелип турар айылды уузкаарынын оруун айттып турар. Совет Эвилели-биле найырдалы канчаар-даа аажок улук ужуң-дузалыын база катап көргүзүп турар Совет Эвилелин Чазаның ол чаа базымынга Герман Демократтыг Республиканың чазан байырлавышаан, Совет Чазакка болгаш улук Сталинга өөрүп, четирин турарын бүгү не-

Дюклопу болгаш Стилди хостаары дээр Францияда шимчээшкени

ПАРИЖ. Жак Дюклопу дүрүм чок өзү-биле тудуп хоругдаанынга удур болгаш Франциянын коммунисттик партиязынын база өске-даа демократтыг организацияларын чорук бажындарын үжеп-чиндээр чоруктарга удурланмышкынын шимчээшкенин бүгү чуртта калбарып турар. «Юманите» солун Дюклопу болгаш Андрэ Стилди тудуп хоругдаанынга болгаш полицейлерин үжеп-чиндирерин кылып турар чоруунга удур ажылчыннарын ажыл соксадышынын, хурал болгаш митинги кылган бүүрүлгелерин данзызын парлаан. Май 28-тен 31-ге чедир Франциянын бүгү шахтарларын 70 хуузу ажыл соксадышынын кылган. Хөй-хөй хоорайларын бүүрүлгелеринге болгаш үлетпүрүн чамдык салбарларына болган ажыл соксадышкына ажал чорутканын 80-ден 100 хуузу киржип турар.

«Юманите» солун Франциянын бүгү ажылыг чоннарына күш-ажылдыг бүгү-ниити конфедерациянын кыйгырын парлаан. Куш-ажылдыг бүгү-ниити конфедерациянын Жак Дюклопу болгаш Стилди

мең улустун мурнундан илередип турар.

Германияга ниити соңгудаларын эрттирерин болгаш тайбын керээзин чарарын чедип алыры-биле чогуур түңнелдерин дүрген үндүр дээр улук күрүнелерин аразыла чугаалажышкынын озадалдышкын чокка эгелээрин немец улус негеп турар. Тайбын керээзинге ат салыр Германиянын ниити чазан болза, өске хамаарышпас, тускай эргелиг күрүнелеринин чазактарынын эдилеп турары бүгү-ле эргелерин алып ужурут дээрзинге чөптөрүлешпейн турар немец патриот чангыс-даа чок. Боттарынын национал хамаарышпас чоруун болгаш тускай турар эргелерин камгалаар төлээде, немец улус болза, тускай национал чепсектиг күштерин турары бистин бүрүн эргевис деп санап турар.

Европа армиязы дээр агресси армиянын хүрээленин тургаш, Германиянын болгаш тайбын камгалаарынын эрге-ажыктарын зөөс, а империалисттик шериг сорулгаларын эрге-ажыктарын камгалаар ужурут Барын Германиянын хелезиленики шериг катыжышкынын тургузарынын дугайында дорамчыладыг негелдерден олар килеңээшкын-биле ойталап турарлар.

Нацияны камгалап алыры-биле бүгү күштү ажыглаарыңче бистин Төрөөн дүрүвүстүн Чөөн болгаш Барын талаларында бүгү немец патриоттары Герман Демократтыг Республиканын Чазан бо шыгыраашкынын шакта кыйгырып турар. Бонн парламентиң ол милитаристтик «ниити керээзи» хүлээп алыры болгаш ону боттандыраарга шийтпирли национал уду лангышкынын бүгү-ле чепсектери-биле моондактаар ужурут! Чангыс-даа немец кижи ол кем-буруу үүлдүшкенин киржикчи деп санапнас ужурут. Аденуэрин чазанын сатыныкчы планнарын буурап дүжөр ужурут!

Оон-биле чергелештир Герман Демократтыг Республиканын Чазан болза, чазакты долгандыр, демократтыг Германиянын национал туугуну адаанга улам-на сырый катыжып, немец улустун тайбын дээр, чангыс ай чорук дээр демселин үндөзүн болуп, үндөзүн болуп турар болгаш бодуру-даа Герман Демократтыг Республиканы бижыгыларын талазы-биле оон ал турар хемчеглерин деткирлөөчү Герман Демократтыг Республиканын чоңун кыйгырып турар.

Герман Демократтыг Республиканы бижыглап тургаш тайбын, демократтыг чорук-биле Германиянын чангыс-ай болуру чоруун чедип алып болгаш барымын-чүк империалистерин кичи-бекти тургузарынын сатыныкчы планнарын уузкаар ужурут!

Шычы тайбын керээзи делгезезин!

Чангыс-ай, демократтыг тайбынга ынакшалдыг болгаш хамаарышпас Германия делгезезин!

Герман Демократтыг Республиканын чазан премьер-министринин оралакчызы Вальтер Ульбрихт.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустун армиязынын Кол командачылыгынын дыңнадым

ПХЕНЬЯН. Корей Улус Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол командачылыгынын июнь 5-те медээлээни болза:

Кореянын Улустун армиязынын катыжышкынын кыдат улустун эки-турачы кезектеринин сырый деткимче-биле камгаладыг тулчушкуннарын эри турарга чорударын үргүлчүлөп турар. Фронтларга онза өскерилгелер болбаан.

Хамхын, Вонсан, Нампхо болгаш Пхеньян районнарда тайбын чуртталгаларыг пункттарынын бомбалаарына киржип турган дайынын самолёттарындан үш самолётту Улустун армиязынын зениттик кезектери болгаш адыгж-анчыларын отрядтары андара аткан.

ПХЕНЬЯН. Синьхуа агентилеринин корреспондентизиң дымнадым өзүгар алырга, июнь 2-де тайбын камгалаанын Кыдат комитетинин даргазы Го Мо-жо болза, Азия океан Оожум океан чурттарынын тайбын талалакчыларын конференциязынын белеткеп талазы-биле чөвүл хуралын төлээлеринге алдар кылдыр хүлээп алышкын кылган.

Ол хүлээп алышкына Австриядан, Бирмадан, Канададан, Цейлондан, Чилиден, Индиядан, Индонезиядан, Япониядан, Кореяда, Малайядан, Мексикадан, Моол Арат Республиканын, Чаа Зеландиядан, Пакистандан, Филиппинерден, АКШ-тан, СССР-ден болгаш Вьетнамдан келген 40 ажыг төлээдер киришкенер.

Хүлээп алышкына Тайбын Бүгү-делегей Чөвүлелиндин Джон Дэр болгаш Гуляев, Азия болгаш Океанын чурттарынын профвилелеринин Бүгү-делегей федерациязын харылаза бюрозундан Торин олар база киришкенер.

Оон аыгда Кыдаттын культура, эртем, экономика болгаш шажын бөлүктөрүн 40 ажыг сурагыг төлээлекчилери база анаа келген.

(СЭТА).

Францияда коммунисттик партияны истеп-сүрүп турары

ПАРИЖ. «Юманите» солунун медээлеп турары болза, июнь 1-де адуумуга «Юманите-диманш» солуну садып турган Франциянын коммунисттик партиязынын бир каш идепейлик кижилерин Парижтин полициязы тудуп хоругдаан. Хоругдаттарынын аразында сурагыг композитор Серж Ниг бар, чуртталгаларын талазындан хөй саныг удурланмышкынар кылганынын түңнелинде ону полиция удаткан чок хосталып үндүргөн.

Парижтиң ийи дугаар округунда рынокка садыкчылдар, бажы ээни херээженер болгаш анаа чоран кижилер «Юманите-диманш» солуну садып турганнарын полициянын тудуп хоругдаарын болдурбаан.

(СЭТА).

Харысаалагы редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1952 ЧЫЛДЫН ИЙИ ДУГААР ЧАРТЫНДА төп солуннарын болгаш журналдарын база област солундарынын чыгалганын хүлээп алыры үргүлчүлөп турар. Чыгалганы Тыва автономнуң областын бүгү харылаза кситоралары, салбырлары, агентилер болгаш бүүрүлгелер, организациялар талазы-биле хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

«Шын», «Тувинская правда», «Молодежь Тувы — Тыванын аныктары», «Сылдысчыгаш» солуннарын чыгалгаларыг лямиттер барымдалавай хүлээп ап турар. Союзпечать.

(СЭТА).